

Danmark oversætter Bibelen

Noter til Romerbrevet 3,21-28 til Danmark Oversætter Bibelen,
Oversætterdag 2017

Kontekst:

I Rom 1,16-17 står der: ”Jeg skammer mig ikke ved evangeliet; det er Guds kraft til frelse for enhver, som tror, både for jøde, først, og for græker. For i det åbenbares Guds retfærdighed af tro til tro – som der står skrevet: 'Den retfærdige skal leve af tro'”. Disse to vers er med en betegnelse fra retorikken brevets *propositio*, dvs. den påstand, som resten af brevet skal argumentere for.

Umiddelbart derefter skriver Paulus omvendt, at Gud har åbenbaret *sin vrede* over al ugudelighed og uretfærdighed (v. 18). Det udfoldes i afsnittet 1,18-3,20. Pointen er, at alle, både jøder og ikke-jøder (som Paulus kalder 'grækere', dvs. græsktalende hedninger), har syndet; der er ingen forskel, alle fortjener Guds vrede. Først efter at det er slået fast, vender Paulus tilbage til evangeliets positive budskab, nemlig at Gud **nu** (med Kristus) har åbenbaret *sin retfærdighed*, der skal forstås som det modsatte af hans vrede. Det er dette, han udfolder i 3,21-28.

Sproglige og eksegetiske noter

Der henvises til formuleringerne i den autoriserede oversættelse (DO 92):

Guds retfærdighed: Udtrykket er omdiskuteret og dækker et bredt betydningsfelt. Den retfærdige dommer dommer *efter fortjeneste*: syndere straffes, uskyldige frikendes. At 'retfærdiggøre' kan på græsk betyde at erklære en anklaget for retfærdig, dvs. at *frikende* vedkommende. Denne brug af ordet kaldes *juridisk* eller *forensisk* af det latinske ord *forum* (torv), da retsmøder afholdtes på torvet. I Rom 3,21-28 indebærer 'Guds retfærdighed' imidlertid, at han frikender *skyldige*, da alle jo har syndet (v. 23). 'Guds retfærdighed' bliver her identisk med hans *trofasthed* mod pagten og løfterne om frelse, selv om den menneskelige part ikke lever op til aftalen. Guds *barmhjertighed* bliver også inkluderet i hans 'retfærdighed'. Under diskussionerne i forbindelse med Den Nye

Aftale, Det Nye Testamente på nudansk, kunne de nudanske eksperter fortælle, at ordet 'retfærdig' på nudansk har en snæver betydning, nemlig at dele sol og vind lige/at handle fair (engelsk *just*), mens det i bibelsk sammenhæng ofte betyder at handle rigtigt/at gøre det, Gud vil (engelsk *righteous*).

uden lov: For Paulus er det vigtigt, at frelsen er en mulighed for alle, både jøder og ikke-jøder. Derfor er overholdelse af den jødiske lov, Moseloven, ikke en betingelse. Det er derimod troen på Jesus Kristus.

bevidnet af loven og profeterne: Selv om loven, dvs. de fem Mosebøger, ikke er en frelsesbetingelse, betragter Paulus den stadig som Guds åbenbaring, sammen med de øvrige hellige skrifter ('profeterne'). Kap. 4 er et eksempel. Her udlægger Paulus 1 Mos 15,6: "Abraham troede Gud, og det blev regnet ham til retfærdighed". Abraham er jødernes stamfar og identitetsfigur; da hans 'retfærdighed' knyttes til hans 'tro', gør Paulus ham til alle troendes, også de troende ikke-jøders identitetsfigur.

ingen forskel: nemlig mellem jøder og ikke-jøder. I 1,18-3,20 har Paulus vist, at Guds vrede rammer såvel jøder som ikke-jøder. Her argumenterer han for, at Guds retfærdighed tilsvarende kommer både jøder og ikke-jøder til gode, når de tror på Kristus. Måske er brevet bl.a. rettet mod en strid i Romermenigheden mellem kristne af jødisk herkomst og kristne af ikke-jødisk herkomst, om hvem der var 'finest'. Paulus tager afstand fra enhver konkurrence i så henseende.

herlighed fra Gud: I jødisk mytologi var der en forestilling om, at Adam før syndefaldet havde del i Guds herlighed eller stråleglans. Det hebraiske ord, der ligger til grund for det græske, kan dog også betyde Guds nærvær, som for Paulus var det samme som frelsen.

forløsningen i Kristus Jesus: Ordet betyder egentlig blot 'løskøbelse' og bruges om en slave, der løskøbes fra slaveri. Her er det Kristus, der 'løskøber' syndige mennesker fra syndens slaveri. Det sker i kraft af hans død ("hans blod", v. 25). Det gør det nærliggende at forstå hans død som en stedfortrædende soning af de troendes synder.

sonoffer: Oversættelsen er problematisk, da betegnelsen 'sonoffer' ikke findes blandt de jødiske offertyper. Det græske ord bruges om alt, hvad der tjener til forsoning mellem to parter (her mellem Gud og det syndige menneske). I den græske oversættelse af Det Gamle Testamente, Septuaginta, blev ordet brugt om sædet over pagtens ark (DO 92: 'sonedække'). Det blev på Forsoningsdagen (*Jom Kippur*) bestænket med blod fra offerdyrene for at skaffe soning for folkets synder. Luther oversatte det til 'nådestolen', som han ligeledes brugte her i Rom 3,25 om Kristus. Denne tekniske brug af ordet er dog helt unødvendig og virker vel nærmest meningsforstyrende i sammenhængen.

ladet de tidligere synder ustraffede: Både det ord, der i v. 25 oversættes "havde ladet ... ustraffede", og ordet i v. 26, der oversættes "bar over med," er egentlig substantiver og kun et enkelt ord på græsk. Det første ord har ingen direkte ækvivalent på dansk; det betyder 'det at se bort fra/at overse noget', mens det andet betyder 'tilbageholdenhed'

eller 'langmodighed' (med et gammeldags udtryk). Tankegangen er heller ikke så nem at forstå. Mener Paulus, at der er forskel på tidligere, hvor det var Guds langmodighed, han viste ved at lade synderne være ustraffede, og nu, hvor han viser sin retfærdighed mod de troende ved soningen i Kristi død, eller mener han (snarere), at både Guds tidligere langmodighed og hans nuværende soning er udtryk for hans retfærdighed?

3,27-31: diatribe-afsnit: Dette afsnit er bygget op som en række spørgsmål og svar. Det er en særlig retorisk teknik, der kaldes *diatribe*. Her imiteres den offentlige diskussion mellem filosofiske modstandere eller en undervisningssituation, hvor en lærer besvarer spørgsmål fra eleverne. *Diatriben* anvendes til at imødegå faktiske eller tænkte indvendinger mod den fremsatte argumentation.

stolthed: Oversættelsen er misvisende. Det græske ord betyder 'ros', herunder selvros. I det antikke samfund spillede ære og status en afgørende social rolle. Mænd konkurrerede i princippet altid om ære, og selvros var derfor både acceptabel og – ja, rosværdig. Paulus afviser denne statuskultur og fremhæver i stedet ydmyghed som kristen dyd. Konkret tænker han her på jøderne, der roser sig af Guds udvælgelse, Moseloven, omskærelsen m.m. (jf. 2,17ff). De tænkte indvendinger i *diatriben* er således jødiske.

gerningernes lov/troens lov: Karakteristisk for Moseloven er, at den kræver en bestemt adfærd; hvis den var betingelse for frelsen, ville rosen ikke være udelukket, tværtimod ville den understøtte jødernes selvros. Når Paulus i stedet henviser til 'troens lov', er det et slags ordspil for at fremhæve modsætningen, for troen består i et personligt forhold til Jesus Kristus, den ikke har noget med 'lovens gerninger' at gøre.

Kildesprogsorienteret og udtryksbaseret ("ordret") oversættelse

Bemærk, at v. 21-26 på græsk er én lang sætningskonstruktion.

21 Men nu er Guds retfærdighed uden lov gjort åbenbar, bevidnet af loven og profeterne, 22 - Guds retfærdighed ved tro på Jesus Kristus til alle dem, som tror, - for der er ikke forskel, 23 for alle har syndet og mangler Guds stråleglans [eller nærvær] - 24 retfærdiggjorte som en gave ved hans nåde gennem løskøbelsen takket være Kristus Jesus, 25 som Gud førte offentligt frem som sonemiddel ved troen på hans blod til bevis på hans (Guds) retfærdighed, da han så bort fra de forud begåede synder, 26 dengang Gud var langmodig, til bevis på hans retfærdighed i den nuværende tid, nemlig at han er retfærdig og gør den retfærdig, som er (bestemt) af tro på Kristus. 27 Hvor er så rosen? Udelukket! Ved hvilken lov? Gerningernes? Nej, men derimod ved troens lov. 28 For vi mener, at et menneske retfærdiggøres ved tro uden lov-gerninger.

Noterne er udarbejdet af tidl. lektor ved Københavns Universitet Geert Hallböck